

V mokro zemljo nikdar ne sadi korúna; moča in mraz mu hudo škodjeta, zato se mu tudi težka ilovnata in močirna zemlja nikakor ne prileže. Domovina korúna so tisti suhi in pešeni kraji Amerike, kjer zimskiga mraza ni, kjer je vreme skozi in skozi takó prijetno kakor spomladi. Naj tedej umni kmetovavci te lastnosti korúnoviga domovinstva dobro prevdarijo!

Kjer so kmetovavci lani semtertje gnjiliga korúna pridelali, bo treba pri letašnjim sajenji paziti, de bo le zdravo seme v zemljo prišlo. Pridelki posajeniga celiga korúna so nar obilniši; to so po večih krajih in večkrat storjene skušnje do gotoviga poterdile. Kdor ga le v kosih po 2 ali 3 očesa sadi, bo sicer menj semena potreboval, pa tudi veliko menj pridelal. Če si ljubi prijatelj! po takim ravnanji 6 mernikov korúna pri sajenji si prihranil, ti ga je pa kakšnih 40 mernikov odšlo, ki bi ga bil pridelal, če bi bil celiga sadi. To je gotova resnica. Ubogi kmet mora svoj plajš po vetru sukati in vsako kmetijsko opravilo, le na pol storiti; premožni kmetje naj se pa po boljših izgledih ravnajo; gotovo jo bodo tudi bolj opravili.

Kdor celi korún sadi, naj ga jemlje srednje velikosti; tak je za seme nar boljši. Clo nič ne veljajo drobne korúnove jabelčka, to so negodne smeti, ktere bi ti vès perdelek pokazile. Pa tudi ni treba, de bi korún za seme predebel bil.

Lani smo že opomnili, de bi bilo práv, ko bi si letas kmetovavci korúnoviga semena, ki se v podobi jabelčkov iz cvetja naredí, nabirali in si noviga semena pridobili, od kteriga bomo ob svojim času kmetovavcam kaj več povedali. Z nobenim sadežem niso kmetovavci takó nemarno v caker hodili, kakor s korúnam, ravno zato se je pa jel v več deželah hudo kaziti — očitna kazin nerodniga ravnanja. Torej je posledni čas, de za ohranjenje tega velikiga božidara kmetovavci umno skerbijo.

Povejte mi, ali ni res, de so se kmetovavci nad tem sadežem hudo pregrešili? Nekteri kmetje ga sadé, kader jim v glavo pade, v mokro in še premerznjeno zemljo, nekteri pa še le o kresu; ali je lastnost zemlje zanj ali ne, na to ne gledajo clo nič; v jamo ž njim! družiga nič ne vedó. Še drugi so, ki ga ne okopavajo, ter mislijo, de je to nepotrebno delo. Nekteri ga zrežejo na drobne kosce, de mu komej eno okó pusté. Začmu mu je perje? pravijo drugi, bo bolj na debelo šel, če mu ga odrežemo — in takó mu jemljejo pomočke, s kterimi se korún, kakor vsak drugi sadež iz zraka redivniga živeža napiva. Nekteri ga kopljejo že v začetku Kimovca; ga od vročine preparjeniga ali pa od dežjá premočeniga v klet spravljajo, kjer ga na kupe nasujejo, de se pari in gnjiti začne; klet nima ne linice, de bi čist zrak do korúna mogel priti i. t. d. Lejte toliko napčniga ravnanja je pokazilo nebeški dar, brez kteriga bi se dan današnji živeti ne moglo! Poslednji čas je tedej, ljubi prijatli, de začnete zanj bolj skerbeti.

Dr. Bleiweis.

Od previdnosti božje za ohranjenje vsakiga naroda na zemlji.

(Na dalje.)

Kakó modra, kakó čudna je previdnost božja! kakó sosebno in obilno skerbí za tiste dežele, ki se vidijo od natore narbolj zapušene! Ali se nam ne zdí Egipt velika pušava? Vročina je tam takó skeléča, vetrovi takó ognjeni in žgécí, de je sosebno v Sušcu, Malim in Velkimtravnu cela dežela kakor izgoréla; zraka skoraj ni mogoče sopiti, kér še sam dež, ki redko in po malim pada, grózne soparce ne pomanjša! — Pa ravno takrat, ko je žejna zemlja globoko v tla vsa razpokana, se razlíje velika reka Nilj čez suhe pešnjate polja, ohladí

zemljo in zrak, in pognojí z mastnim pepélam, ki ga v Etijopii nabère, te ravnine s silno rodovitnostjo. Kdo ne vidi tukej roke božje, previdnosti, po ktere volji se natora ravnati mora? Naj bi imel Egipt drugačno zemljo, naj bi ne padel dež v Etijopii v odločenim času; ali naj perteče kaka druga réka — od druge strani, kak drugi čas: in deželi ne bo prinesla blagoslova; le strašno pokončanje.

Pa ne samo v Egiptu, tudi v drugih krajih zemlje, kjer dež ne more veliko iti, skerbí božja previdnost po takih potih za rodovitnost zemlje, in izpeljava o pravih in odločenih časih dež, ki je v višjih krajih padel, v nižji, kjer zemlja po njem koperní. Takó se v Luzijanii vsako leto o Velkimtravnu ali Rožniku velika reka, imenovana svetiga Lojza, razlíje po nerodovitnim pesku, in ga z gnojnim blatam, ki ga sabo pripeljá, v nar rodovitniši zemljo spremení.

Vse to je gospod natore z narvéci modrostjo in po narpopolniši priméri obravnal. Clo za narbolj zapušene kraje mu je skerb. Na nar višjih planinah, kjer se vidi, de bi ničesar živiga ne moglo obstati, se plemena divjih koz (Gemsen) sprehajajo in dobro počutijo. Še v Arabških péšnatih pušavah najde velbljud (kaméla) svojo hrano, in de mu bodéce zeliše ne škodje, je ves njegov gobec s terdim hrustecam prevléčen. — Nikjer se ne najdejo čisto puste sela, prazne nerodovitne mesta; vse déla božje so polne blagoslova; v vsih je sloga, soglasje, krasôta!

Kakor pa ljubeznjiva previdnost za gôrke kraje zemlje skerbí, in svoje materno okó na cvetéče dežele v Evropi, na némško, francozko, laško in mnoge druge obernjeno ima, takó se s sosebno čuječnostjo na dežele merzliga séverja ozíra. Silno merzla je Skotija; pa prebivavce mraza obvarvati, so po višjih okolicah mogočne hoste lepiga drevja, po nižjih krajih pa dostí premoga, suška in rušine za kurjavo. V Izlandii je zima, ki se vidi, de bi človeka umoríla; pa nikjer ni boljiga zdravja; stoletni starčki brez bérgelej in palice tamkej niso nič kaj rédkiga. Tam malo kaj priraste: prekratko je poletje, preojstra zima za poljske pridelke. Zató pa imajo tisti prebivavci v morji svoj zaklad, ki se nikdar ne izjemlje — očiten dar božji. To je nebrojna množa zlahtnih rib, slanikov (serdunov, aringov), put, doršev in mnogih drugih, ktere previdnost božja temu ljudstvu ob odločenih časih pošilja. Ob krajih morja vse od tih rib gomzi, de si jih vsak lahko naloví, kolikor si jih hoče, in se obilno z njimi oskerbí za celo leto. Verh tega je še množina pomorskih tičev, sosebno pa slom ali riba baléna, ki Izlančane bogatí.

(Dalje sledí.)

Iz Kamne Gorice.

Kér je Kamnogoriška srenja pretečeno jesen pri zidanji šole nekaj dolgá naredila in si je bilo letas zavolj slabe kupčije žebļev bati, de bi lepiga in prostorniga šolskiga poslopja ne mogla zdelati, sim vredništvo Novic prosil, de bi mi tistih 10 gold., ktere je po 4. listu neka rodoljudna gospá darovala, poslalo, de bi se šola v Kamni Gorici popolnoma zdelala in de bi jez po svoji moči to takó potrebno šolo iz njeniga še zmirej omahljiviga stanú povzdignil. Kér je bila moja prošnja vslišana, se zahvalim tukej očitno dobrotljivi šolski prijateljici za poslano denarje z oblubo, de jih bomo še do Velike noči v povedani namen obernili.

Juri Križaj, kaplan v Kamni Gorici.

Pomén velikonočnih olupov.

V letu 1529 je bila per nas na Krajskim, nekaj zató, kér so pred to leto Turki vse pokončali, nekaj pa tudi

zató, kér zemlja sama na sebi to leto rodovitna ni bila, takó velika lakota, de bi se bila za en hlebic kruha cela njiva kupiti zamogla. Ravno od tega leta per nas tudi spomin obhajamo, de o veliki noči repje olupe (alelujo) jémo, kér takrat na to nedeljo niso družiga, kakor same olupe še per hišah imeli. Ž.

Božja kaznen.

(Resnična zgodba).

Pred nekimi leti vzame v fari Š. na Dolénském mož srednje starosti že perletno ženo v zakon. Če je žena stara, mož pa mlad, je že stara navada, de mož zanjo malo mara. Taká je bila tudi tukaj. Možu so bile vse druge reči bolj mar kakor žena. Žena je pa védno skerbela zanj, kolikor je mogla. Nekiga večera pride mož pozno domú. Žena mu da perhranjeno večerjo. Polna skerbí ga poprašá, rekoč: „Ljubi moj mož! kaj boš ti vender začel, kadar mene zgubiš?“ Norčevaje ji on odgovori: „Veš kaj žena, kadar tebe zgubim in eno oko, bom napol slép.“ — Nekaj časa potém žena zbolí. Mož gré k nékimu perjatlu klat. Ko je mesó razsekoval, vdari z mesarico na debélo kost. Kost se razperši. Ena špelidica mu šterkne v okó ter mu ga stakne. Ko napol slép domú pride, najde ženo — na parah. L. Sevčan.

Žalostno oznanilo.

Gosp. Jožef Rudež, grajšak v Ribnici, je 29. Sušca v 53. letu svoje starosti umerl. Krog in krog spoštovan, je bil dobrotljivi gospod svojim kmetam, verli deležnik vsake koristne domovinske naprave in veliko let ud in podpornik krajn. kmetijske družbe, ktera je v njem zvedeniga svetovavca spoštovala. Prezgodej, veliko prezgodej nas je zapustil — tode Božja previdnost je takó sklenila! Naj v miru počiva. Dr. Bleiweis.

Urno, kaj je noviga?

(Neki kovač na Nemškém) K. Becher po imenu je z najdel, mnoge reči takó ognjovarne narediti, de jih nar hujši oginj poškodovati ne more. Smodnik (pulfer) se na žareči ogljenki (pônvi) ni vžgal; popir je le nemalo rujavklast postal.

(Učilištvo slovenskiga jezika v Gorici). Od več strani smo slišali in v mnogih časopisih brali, de se v Gorici pripravljajo, učilištvo slovenskiga jezika napraviti.

(Znajdba noviga gnoja za razne žita in sadeže). Imenitni nemški kemikar Dr. Liebig napravlja in prodaja gnoj, ki je razločen po žitnim in sadnim plemenu. Po tem takim dobí pšenica, réž, oves, korún, repa i. t. d. drugačen in svoji natóri pri-

praven gnoj. Ta slavni kemikar je namreč po kemijski vednosti imenovane rastljine v njih obstojne dele ločil in po ti ločbi njim primerjen gnoj iznajdel. — Lepa znajdba, ki je človeškemu umu v veliko čast; ko bi le tudi za splošno kmetijsko rabo bila.

(Koristne nove knjige). Od pridniga pisavca „Novic“, častitljiviga gosp. prof. Robidata v Celovcu imamo bukve pričakovati, ktere učijo, kakó naj človek živí, de ne zbolí in kakó se imá z domačimi zdravili ozdravljati. Zvedili smo, de so te bukvice práv umno zložene; prodalo se jih bo tedej na tavžente.

Ponudba službe.

V Šmartnu per Liti je šolmašter, organist in mežnar umerl, in družiga išejo. Kdor to službo želí doseči, naj se ondi per šolske okrajne ogledu vsaj do sv. Jurja tega leta ali z ustno ali s pisano prošnjo oglasi.

Smerokovo seme na prodaj.

Skerbna reja lesá je dan današnji silno potrebna reč. Če bomo les le sekali, za novo seme pa nič skerbeli, se bo našim naslednikom slaba godila. S smerokovim semenam kmetovavcam vstreči, ga prodaja c. k. krajnska kmetijska družba v svoji pisarnici bokal po 20 krajc. Zdej je že čas sejati ga.

Pogrešik.

V poprejšnjim listu Nr. 13 je pred predzadnjim redkam pesmi na čast. J. Justina naslednji stavek izpušen:

Grešniki ob Božjim sodu
Ne bodo v življenje vstali;
Ne bodo v pravičnih shodu
Večne sreče vživali.

Vganjka.

Nekdo vprašan koliko je ura? odgovori: kar je od dne pretéklo, znese peti del tega, kar od dneva še imamo. Koliko tedej je bila ura? J. P.

Žitni kup.	V Ljubljani		V Krajnju	
	4. Malitrvana.		30. Sušca.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	2	2	4
1 » » banaške....	2	15	2	12
1 » Turšice.....	1	10	1	20
1 » Soršice.....	—	—	1	43
1 » Réži.....	1	34	1	38
1 » Ječmena.....	1	15	1	20
1 » Prosa.....	1	7	1	15
1 » Ajde.....	1	—	1	4
1 » Ovsa.....	—	51	—	54

Oglas.

Današnjemu listu je perdjan prvi del novih bukvic, ktere pod nadpisam „Miloserčnost do žival“ bode skerbna c. k. kmetijska družba deležnikom Novic brez vsiga plačila podelila.

Namen teh bukvic je stare in mlade ljudi podučiti miliga zadržanja do živine in jim práv globoko v serce vtisniti napčnost neusmiljeniga ravnanja. Razložile se bojo v teh bukvicah nar poprej čuda božje v natori mnogih žival, s kterimi ne sme človek po svoji neumni glavi in neusmiljeno ravnati. Kdor z živino gerdo ravná, ne spoštuje teh čudežev božjih in je divjiga serca, ktero nima ljubezni do človeka, kakor je tudi nima do uboge živine. Usmiljenje do živine priporočevaje, pa tudi ne bomo pozabili opominjevati, de zamore skerb za živino dostikrat tudi prevelika biti. Terpinčenje in mehkuženje: oboje je pregrešno.

Cele bukvice bodo obsegle tri ali štiri póle; poslednji póli bo glavni list z nadpisam te knjižice perdjan. Naj jih potem sleherni deležnik lepo zvezati da, de bojo šle od rok do rok in svoj namen gotovo dosegle. Oj, de bi pač tudi tiste ljudi k milimu ravnanju z živino napeljale, kteri dozdej še clo mislili niso, de bi vtegnilo napčno biti, živino terpinčiti, in kterim besede sv. pisma še nikoli niso mar bile, ktero (pripov. 12, 10.) takóle govori: „Pravičnimu se smili življenje njegove živine: serce hudobniga pa je neusmiljeno.“ Vredništvo.

Vrednik Dr. Janex Bleiweis. — Natiskar in založnik Jožef Blaznik v Ljubljani.